פועלי כל הארצות התאחדו!

זו הדרך

ZO HADEREKH زو هدريخ

גיליון 12, 18 במארס 2020

ארדואן זה כאן

נתניהו מנצל את משבר הקורונה כדי לשמור על כיסאו ולדבוק בגזענות; "אחדות לאומית" היא אמצעי בידיו

משבר הקורונה מספק לראש ממשלת המעבר בנימין נתניהו ולשריו תירוץ מצוין כדי לסובב את הגה השלטון ימינה – ואגב כך להבטיח את המשך שלטונו חרף ההפסד שספג בבחירות (בפעם השלישית ברציפות!), ב-2 במארס.

באצטלה של "מצב החירום" שבפועל לא הוכרז רשמית, מנסים נתניהו וחבר מרעיו להיאחז בשלטון. הנפנוף של נתניהו ב"ממשלת חירום לאומית" אינו אלא טמינת מלכודת פוליטית עבור מפלגות המרכז והמרכז-שמאל.

"מצב חירום לדמוקרטיה" - נכתב בכרזות שהניפו ביום ראשון (15.3) פעילי חד"ש בפתח מצודת זאב, מטה הליכוד, במרכז תל-אביב (ר' צילום). ההחלטה בדבר מינוי שירות הביטחון הכללי (שב"כ) כאחראי למאבק במגפה צריכה להדאיג את כולנו. כדאי להזכיר שהליכוד כבר הפעיל ביום הבחירות טכנולוגיות מעקב, אשר באמצעותן ניתן לאתר מצביעים ולדעת בזמן אמת אם כבר הצביעו או יצאו מבתיהם. "ראינו מי נשאר בבית ומי יצא להצביע", אמר אחד מאנשי המטה ("דה מרקר", 9.3).

ההשבתה של מערכת בתי המשפט החל ב-15 במארס באמצעות התקנות שעת חירום, אשר מבוססות על תקנות ההגנה לשעת חירום של שהתקין השלטון הקולוניאלי הבריטי ב-1945, היא נדבך נוסף במאמציו של נתניהו המואשם בפלילים, לדחות את פתיחת משפטו. ואכן פתיחת משפטו נדחתה לחודש מאי.

"אלה צעדים מסוכנים שמבוצעים בידי ראש ממשלה שלא בוחל בשום אמצעי כדי להמשיך לאחוז בכס השלטון, למרות שאין לו רוב בציבור" - נאמר בהודעה המשותפת שפרסמו המפלגה הקומוניסטית הישראלית - מק"י והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון - חד"ש (ההודעה המלאה בעמ' 4). נתניהו זורע תבהלה בציבור כדי לבצר את מעמדו הציבורי הרעוע. תוך כדי זריעת הבהלה, שב נתניהו ומשמיע את מסריו הגזעניים והמסיתים נגד האוכלוסייה הערבית ונגד הרשימה המשותפת.

"רוב יהודי", "רוב ציוני" וכל הגרסאות המדירות הנוספות הפכו כלי מרכזי במדיניות של נתניהו – גם בעת משבר הקורונה.

הליכוד ימשיך לטפח את תוכניותיו הגזעניות גם אם תיפול כחול-לבן במלכודת "האחדות הלאומית". סכנה זו קיימת למרות הרוב שיש לממשל בראשות גנץ הודות להמלצת הרשימה המשותפת לנשיא לתת בידיו את המנדט להרכבת הממשלה. במקרה שתקום ממשלת נתניהו-גנץ, צפוי שזו תנסה לשלול סמכויות המוקנות בחוק ליו"ר האופוזיציה, שכן יו"ר הרשימה המשותפת, ח"כ איימן עודה (חד"ש), צפוי להיות ראש הרשימה הגדולה באופוזיציה. אחד ממקורבי נתניהו, ח"כ שלמה קרעי, כבר מקדם הצעת חוק בנושא.

אין לשכוח שאי-הוודאות והחרדה בקרב הציבור מנוצלים בידי ממשלת הימין והמעסיקים גם כדי לפגוע בזכויות העובדים (ר' עמודים 3 ו-7). משבר הקורונה יחלוף – אך הפגיעה בעובדים ובזכויותיהם תישאר.

גיליון מיוחד - משבר הקורונה

עמודים 3 עד 10

דברים בשם אומרם

ד"ר טיבי מסביר מהו המינון הנכון

"מועד א' - 10 מנדטים; מועד ב' - 13 מנדטים; מועד ג' - 15 מנדטים. האם אתם באמת רוצים מועד ד' ? תפדלו... תפדלו..."

(ציוץ של ח"כ אחמד טיבי, 5.3)

ביבי וטיבי: איך הגלגל מסתובב

"עושה רושם שסיסמת הבחירות של ביבי 'בלי טיבי אין לגנץ ממשלה' מתהפכת עליו, ועכשיו 'בגלל טיבי אין לביבי ממשלה'".

(ציוץ של עיתונאי "מעריב" אריק בנדר, 5.3)

כתר המזרח

"מדובר בנגיף חדש, שמתפשט בקלות ובמהירות רבה יותר מכל נגיפי הקורונה הקודמים. אולם הסבר זה נבלע במבול של מתקפות חריפות על סין. התקשורת המערבית, ובפרט זו הליברלית המיוצגת על ידי 'ניו יורק טיימס' ותאומיה, כולל 'הארץ', לא הסתירה לרגע את שמחתה לאיד. כל תקלה בסין נתפשה כהוכחה ניצחת לחוסר תפקוד של הממשלה הקומוניסטית. שום הסבר אחר לא הובא בחשבון. כדי להמחיש זאת, די לעלעל בכתבות המתורגמות מ'ניו יורק טיימס' ב'הארץ'. עיון בעיתונים מערביים מובילים אחרים, כגון 'וושינגטון פוסט', מעלה עשרות רבות של כתבות ברוח דומה. בלהט להאשים את סין, אבירי העיתונות החופשית תקפו אותה מכל הכיוונים, החל בשימוש ציני במונח 'הנגיף הסיני', המשך במִחזור סטריאוטיפים ולפיהם הרגלי האכילה של הסיני הביאו עליהם את המחלה (אגב, בסין לא אוכלים עטלפים), וכלה בסירוב להאמין לאומדן הרשמי של היקף הנפגעים והפצת שמועות כוזבות על רבבות או מאות אלפי גוויות כביכול. היו סיפורים מעוררי השראה על התגייסות חברתית אדירה למאבק במגפה, על בנייה במהירות של בתי חולים להמוני הנדבקים, על רבבות רופאים, אחיות, רוקחים, שוטרים, חנוונים ושליחים ועל מאות אלפי מתנדבים אחרים, שסיכנו את עצמם במטרה לסייע לבני ארצם. אך כל אלה הוזכרו בחצי פה, או הועלמו כליל מן הכותרות. גם כשהתברר שהפעולות שנקטה ממשלת סין מניבות תוצאות חיוביות ראשוניות, הנימה הביקורתית העוינת שבה נסקרה התמודדות סין עם המגפה לא נעלמה".

(פרופ' יורי פינס, "הארץ", 5.3)

מי צריך שירותי ביטחון, כאשר הליכוד בשטח?

"בליכוד ידעו היכן נמצאים המצביעים ברמת דיוק של 15 מטר – וכך הסיקו האם הם נשארו בבית או יצאו להצביע".

("העין השביעית", 8.3)

לא פוגעים במולדתו של ביבי

" גורם מדיני אמר בסוף השבוע כי ישראל בוחנת להוסיף עוד שורה של מדינות, בהן גם את ארצות הברית, לרשימת המדינות שהשבים מהן לארץ הונחו להיכנס לבידוד למשך שבועיים. ואולם, נכון לעכשיו נראה כי ראש הממשלה בנימין נתניהו לא מעוניין להרגיז את האמריקנים".

("ידיעות אחרונות", 9.3)

מכתבים למערכת

בישראל קיימת רק מפלגה אחת

ממבול הבחירות לכנסת שנרשם בשנה האחרונה ניתן להסיק מספר מסקנות. אחת מהן היא שמרבית הרשימות הפוליטיות בארץ אינן יכולות להיחשב למפלגות, בהתאם להגדרה המהותית של מושג זה.

הגדרה פשטנית מציינת: תנועה פוליטית השואפת להשיג שליטה מלאה או חלקית, או השפעה משמעותית במוסדות המדינה, בעיקר בכנסת.

אולם לא די בכך. מבחינה היסטורית, מפלגה היא ארגון מוכר ורשמי שיש לו ציבור תומכים, הסבור שעל המפלגה להרחיב או לשמר את כוחה הפוליטי במוסדות השלטון. למפלגה זהות סביבה היא מאוגדת, רעיונות ואידיאולוגיה מסוימים. המפלגה מעורבת בחיים הפוליטיים במדינה, אך גם בתחומי חיים אחרים. המפלגה פועלת ללא הרף במשך כל ימות השנה, ולא רק ערב בחירות.

נראה שבארץ קיימת רק מפלגה אחת שעומדת בדרישות אלה: סניפים בכל רחבי הארץ, פעילות יום-יומית, עיתון מפלגתי, מבנה פורמלי מסועף, הרצאות, לימודים, קורסים, ימי סרטים, השתתפות פעילה בהפגנות, צעדות, חוגי בית ועוד: המפלגה הקומוניסטית (מק"י).

דן יהב, ת"א-יפו

נתניהו ומדיניות התיאור האתני

קו אחד ברור מחבר בין חוק הלאום הגזעני, הצעת הטרנספר של תושבי המשולש הערבים הכלולה בתוכנית טראמפ, ושלילת התוקף הדמוקרטי של יותר מחצי מיליון מצביעי הרשימה המשותפת הערבים בידי ראש ממשלת המעבר, בנימין נתניהו. מדובר בדינמיקה פוליטית של טיהור אתני המתעלמת מהמציאות.

הערבים בישראל עבדו במשך שנים רבות בבניין, בחקלאות ובעבודות המכניסות פחות בענף השירותים. במילים אחרות, הם היו "חוטבי עצים ושואבי מים". אך בחלוף השנים סיימו יותר ויותר ערביות וערבים לימודים אקדמיים, והפרופיל התעסוקתי של האוכלוסייה הערבית השתנה לגמרי. בהקשר זה יש לציין את המפלגה הקומוניסטית, ששלחה סטודנטים ערבים ללימודים בברה"מ ובארצות הגוש המזרחי, בייחוד רפואה והנדסה, וכך גדל מספרם של האקדמאים הערבים.

כך היו הערבים חלק בלתי נפרד מהתפתחותה של ישראל, מבנייתה ומהיצירה שבה. זכותם להיות שותפים בכוח ובהשפעה פוליטיים אינה ניתנת לערעור, כפי שלא ניתן לערער על זכותם ליהנות מפירות השותפות.

עוד מגלים הערבים בישראל השתתפות פוליטית פעילה בבחירות לכנסת (באופן בולט בבחירות שנערכו ב-2 במארס האחרון), לעיריות ולרשויות המקומיות ואף בהסתדרות. כל הדיבורים על טרנספר, שנאה, שלילת זכויות והדרה מנסים להחזיר את הגלגל אחורנית. אך הדבר לא ניתן.

יו. מר., חיפה

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

רבבות עובדים מובטלים ובחל"ת דורשים פתרון הולם

המגפה והקפיטליזם הישראלי

משבר הקורונה פוגע במשק הקפיטליסטי כאן, שם ובכל העולם (ר' עמודים 8-9). קשה עד מאוד להעריך את עומק הפגיעה כי אנו מצויים בעיצומו של המשבר, אבל התחזיות עגומות. הדברים אמורים בייחוד בישראל, בה נוהגות הממשלות לגלגל את מחיר המשבר לעבר העובדים, הגמלאים, העצמאיים והמובטלים.

ניתן ללמוד רבות מהדוגמאות הבאות: משבר הדוט-קום בשילוב האינתיפאדה השנייה בסוף שנת 2000 והמשבר הקפיטליסטי העולמי שפרץ בקיץ של 2007. למשברים אלה היו השלכות מקומיות – בעת האינתיפאדה השנייה נקלע המשק הישראלי למיתון שנמשך כשלוש שנים. בתום תקופה זו, קיצץ שר האוצר דאז בנימין נתניהו קיצוצים עמוקים בקצבאות ובלם את עדכון שכר המינימום. במקביל העניק נתניהו הטבות מפליגות במס למעסיקים, במיוחד לגדולים שבהם.

התרחיש המסתמן כעת אינו שונה: עד עתה פוטרו רבבות עובדים, והתחזית צופה כ-200 אלף מובטלים נוספים עד סוף החודש. רבבות נוספים הוצאו לחל"ת (חופשה ללא תשלום), ועוד רבבות יושבים בבתיהם בגלל הבידוד שנכפה עליהם או בגלל השבתת מערכת החינוך. המובטלים מאונס יקבלו תשלומי חל"ת, היינו דמי אבטלה, כפי שפורט במדריך לעובד שפרסמה ההסתדרות: "הוצאה כפויה לחל"ת בשל מצב החירום מאפשרת לעובד לקבל דמי אבטלה מהמוסד לביטוח לאומי, בכפוף להוראות שירות התעסוקה" (ר עמ' 5 בגיליון זה). בהקשר זה עולות שלוש סוגיות: גובה דמי האבטלה (הנמוכים יותר משכר העובד), משך קבלת דמי האבטלה (בישראל משך הזכאות לדמי אבטלה נמוך בהשוואה למדינות הקפיטליסטיות המתקדמות), ומה יהיו הכנסותיו של העובד בתום תקופת דמי האבטלה או לאחר שמיצה את ימי החופשה השנתית.

איגודי עובדי ההוראה, הסתדרות המורים וארגון המורים, דחו את "עיקרון החל"ת" שההסתדרות שותפה לו, ודורשים (ובצדק!) שכר מלא ללא פגיעה בזכויות הסוציאליות.

ההסתדרות, יחד עם המעסיקים (הרי זה לא עולה להם גרוש), דווקא קידמה את "עיקרון החל"ת" ואף מימשה אותו ברשת המעונות של תנועת הנשים נעמת המסונפת לה.

אך המעסיקים מרחיקים לכת. בסעיף השלישי של תוכנית הפעולה שפרסם השבוע (15.3) איגוד לשכות המסחר, אחד משני ארגוני המעסיקים הגדולים בארץ, נאמר: "יש לאפשר התאמה מהירה של מצבת כוח האדם להיקף הפעילות העסקית. עסקים הסובלים מירידה חדה בזרם ההכנסות לא יוכלו לעמוד בתשלומי שכר לעובדים המובטלים. נחוצה גמישות מהירה בהפחתה זמנית של כוח האדם לתקופה של חצי שנה. שיקול דעת של מעסיק ללא הליכי שימוע. מול זאת, העברת אותם עובדים לקבלת תשלומי ביטוח לאומי בגין אבטלה".

בניסוח מסורבל זה, מציע עו"ד אוריאל לין (שכיהן במשך שבע שנים כח"כ בסיעת הליכוד), לשנות את החוק כך שניתן יהיה לפטר עובדים "מהיום להיום". הביטוי "התאמת כוח אדם" מגדיר את המהלך. עד כה כינו המעסיקים פיטורים המוניים בצמד המילים "תוכנית התייעלות". משבר הקורונה מנפיק הגדרות חדשות!

וההסתדרות? כדרכה, ההסתדרות אינה מסוגלת או אינה רוצה להציג תוכנית אלטרנטיבית שבמרכזה האינטרסים של מעמד העובדים. ההסתדרות נגררת אחר המעסיקים ואף מקדמת מהלכים שהאינטרסים של המעסיקים עומדים במרכזם (כמו במקרה של משבר אל על, ר' עמ' 7).

ההסתדרות חייבת לדרוש תשלום שכר מלא לעובדים שפוטרו ושיפוי מצד המדינה למעסיקים, בייחוד לקטנים ולבינוניים; לדאוג שהעובדים העצמאיים וה"פרי-לנסרים" יקבלו הבטחת הכנסה על בסיס הדיווחים לרשויות המס בשנה שעברה; ולקדם חקיקה לפיה כל מקום עבודה שייסגר יולאם ויועבר לידי עובדיו. שלושה צעדים אלה ירתיעו מעסיקים מניצול המשבר לצרכיהם. ממשלת המעבר הימנית בוודאי לא תסכים לכך, אבל דרך המאבק פתוחה בפני העובדים, במהלך המשבר או אחריו.

אפרים דוידי

המורים דורשים שכר מלא בעת המשבר

מזכ"לית הסתדרות המורים, יפה בן דויד, נפגשה בתחילת השבוע (15.3) עם נציגי משרד האוצר ודרשה כי שכרם של עובדי ההוראה ישולם במלואו. בפגישה הסבירה המזכ"לית כי עובדי הוראה שעובדים מהבית עובדים לעתים רבות קשה יותר מאשר בהוראה פרונטלית, ולכן אין שום סיבה שלא יקבלו שכר מלא.

יו"ר ארגון המורים, רן ארז, שיגר באותו יום מכתב לרבבות חברי הארגון ובו הבהיר כי "ההסכם הקיבוצי עמנו מגדיר את השכר שכל אחת ואחד מאיתנו צריך לקבל תמורת עבודתו, בהתאם להיקף משרתו הקבוע בו שובץ ועבד מתחילת שנת הלימודים. אנחנו לא שובתים ולא ביקשנו חל"ת. במקרה של שביתה, מכריז ארגון המורים על כך מראש – ולא עשינו זאת. מכאן שאין זו שביתה. חופשה ללא תשלום (חל"ת) מקבל רק מי שביקש זאת בכתב ממעסיקו, מה שלא נעשה".

עוד הסביר ארז: "מפאת המצב המיוחד שמדינת ישראל נקלעה אליו במאבק עם נגיף הקורונה החליט משרד החינוך, בתיאום עמנו, להמשיך את עבודתנו מהבית באמצעות המדיה הדיגיטלית, מערכת הקשר הבית-ספרי, מערכי שיעור מצולמים ועוד אמצעים הקשורים במערכת החינוך. אנחנו ממשיכים לשמור על מתח לימודי; להכין את התלמידים לבחינות סיום, למבחני בגרות ולביצוע פרויקטים שונים; להיות להם למשענת רגשית; ולהמשיך לעסוק בעבודתנו החינוכית. לאור זאת, חרושת השמועות בדבר הארכת שנה"ל, ביטול חופשות, הפחתת שכר וכד' אינה אלא 'בלוני ניסוי' המשוחררים בידי המעסיקים השונים".

ארז הדגיש: "לא ניתן יד לכל פגיעה בציבור חברינו המורים ואני מבקש מכל מי שנלחץ – להירגע, לפחות בתחום של יחסי עבודה ותנאי עבודה. עד כה לא התקיים כל דיון עמנו במשרד האוצר. וגם אם יתקיים, לא נוותר על זכויותינו".

המשותפת המליצה לנשיא על בני גנץ

נציגי הרשימה המשותפת, שנפגשו השבוע (15.3) עם נשיא המדינה ראובן ריבלין, המליצו להטיל את מלאכת הרכבת הממשלה על יו"ר כחול לבן, ח"כ בני גנץ. יו"ר הרשימה המשותפת, ח"כ איימן עודה (חד"ש), הודיע כי כל חברי הכנסת של הרשימה המשותפת תומכים בהקמת ממשלת מרכז-שמאל בראשות גנץ, אך הבהיר כי "הציבור שלנו מתנגד לממשלת אחדות, מתנגד לממשלת חירום, ולכל ממשלה שבראשה עומד נתניהו. אנחנו עקביים וניאבק למען העמדה שלנו". עודה הוסיף: "אם גנץ ונתניהו ילכו לממשלת אחדות או לממשלת חירום – נהיה המתנגדים העיקריים. מי ייתן שכל הציבור יבין ששותפות גורל זה לא רק לעמוד יחד בפני המחלה, אלא שהשלום, הדמוקרטיה, השוויון והצדק – הם אינטרס אמיתי של כולנו, של כל האזרחים".

בעקבות ההמלצה מסר ח"כ עופר כסיף (חד"ש – הרשימה המשותפת): "הבטחנו וקיימנו: המשותפת עושה כל שביכולתה למען דמוקרטיה אמיתית ונגד הפשיזם והגזענות שמקדמים נתניהו וחבר מרעיו. באחת השעות הגורליות ביותר, אני גאה בחבריי לסיעת הרשימה המשותפת. יחד נשתמש בכל כוחנו כדי להחליף את נתניהו ואת דרכו של נתניהו". ח"כ עאידה תומא-סלימאן אמרה בהקשר זה: "כפי שהבטחנו – אנחנו עושים את מה שנדרש כדי לחסום את נתניהו ולחולל שינוי פוליטי. הוכחנו שאי אפשר להתעלם מהרשימה המשותפת ומהדרישות של הציבור הערבי והדמוקרטים היהודים. נכנסו למערכת הבחירות הזו מאוחדים ואנו מגיעים להמלצה מאוחדים".

מק"י וחד"ש: נתניהו מנצל את משבר הקורונה

המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) מזהירות מפני מאמצי ראש הממשלה נתניהו לנצל את תחושת החירום עקב משבר נגיף הקורונה כדי לפגוע במערכת המשפט ובזכויות הפרט. בגילוי דעת משותף הדגישו חד"ש ומק"י: "החלת תקנות שעת חירום על בתי המשפט באופן שמנע את פתיחת משפט נתניהו והפעלת מעקב אחרי אזרחים – אלה צעדים מסוכנים שמבצע ראש ממשלה שלא בוחל בשום אמצעי כדי להמשיך לאחוז בשלטון, למרות שאין לו רוב בציבור".

מק"י וחד"ש מברכות את צוותי הרפואה היהודים והערבים העומדים בחזית המאבק במחלה, ומשרתים את בני האדם באשר הם. הם מתמידים בשליחותם שעה שראש הממשלה, אשר דרדר את מערכת הבריאות למשבר חריף, מסית יומם וליל נגד שני מיליון אזרחים ערבים ונגד הלגיטימיות שלהם במרחב הציבורי ובזירה הפוליטית.

מק"י וחד"ש מתריעות מפני גלגול מחיר המשבר על ציבור העובדים באמצעות פיטורי עובדים או נגיסה בזכויותיהם ובחסכונותיהם. "חיונית כמו-כן תמיכה משמעותית בעצמאים, בפרי-לנסרים ובבעלי עסקים קטנים ובינוניים. מק"י וחד"ש מדגישות כי צו השעה היה ונותר להפיל את נתניהו, ומזהירות מפני כינון 'ממשלת אחדות' בשותפות עם נתניהו ועם הימין הפשיסטי", נמסר.

בהקשר זה, פנו חברי הכנסת עאידה תומא-סלימאן ועופר כסיף לשרי הממשלה יעקב ליצמן, משה כחלון, אופיר אקוניס ואריה דרעי במכתב, בו דרשו להגן על זכויות העובדים בזמן התפרצות מגפת הקורונה. הם קראו להתייחס לימי בידוד כאל ימי מחלה נוספים, ולהעניק דמי אבטלה גם לפרי-לנסרים ועצמאיים.

ח"כ כסיף: הנאשם בפלילים החליט לסגור את בית הדין

פתיחת משפטו של ראש ממשלת המעבר, בנימין נתניהו, נדחתה ל-24 במאי – כך החליט השבוע (15.3) בית המשפט המחוזי בירושלים. דיון הפתיחה, שאמור היה להיערך השבוע, נדחה ביותר מחודשיים בעקבות הכרזתו של שר המשפטים אמיר אוחנה בדבר החלת תקנות שעת החירום על מערכת המשפט בעקבות התפשטות נגיף הקורונה.

במסגרת ההחלטה, שלדבריה אוחנה נתקבלה בתיאום עם מערכת המשפט, הוקפאה פעילות בתי משפט השלום והמחוזי ל-24 שעות. על ההחלטה הגיב חבר הכנסת עופר כסיף: "החלת תקנות שעת חירום על בתי המשפט היא לא פחות מניסיון הפיכה שלטוני בידי נתניהו. אני קורא לבתי המשפט לא להיענות לצו השרירותי ולהמשיך בפעילותם". עוד הדגיש כסיף: "הרעיון כי נאשם בפלילים סוגר את בתי המשפט יום לפני משפטו הוא לא פחות ממטורף".

התנועה לאיכות השלטון עתרה נגד החלטת שר המשפטים אוחנה לעצור את פעילות בתי המשפט. מהתנועה נמסר: "שימוש בתקנות החדשות על מנת לחלץ את נתניהו מעמידה בפני הדין היא חמורה ומהווה עליית מדרגה ברמיסת רשויות אכיפת החוק בישראל".

האגודה לזכויות האזרח פנתה (15.3) ליועץ המשפטי אביחי מנדלבליט בבקשה שיבהיר לשר המשפטים אוחנה כי הוא מנוע מלהכריז על מצב חירום מיוחד. יצוין כי השבוע הרחיב שר המשפטים את סמכויותיו, כך שיוכל להכריז על מצב חירום בלתי מוגבל בזמן. זאת, לא רק בשל סיכון ביטחוני אלא גם בשל "חשש ממשי לפגיעה חמורה בבריאות הציבור". משמעות הדבר שמערכת המשפט עלולה להיות משותקת, ותיגרם פגיעה מרחיקת לכת בזכויות אדם, בהפרדת הרשויות ובעצמאות הרשות השופטת. היועץ המשפטי של האגודה, עו"ד דן יקיר, אמר כי "סמכות כזאת יש להסדיר בחקיקה ראשית בלבד, תוך קביעת מערכת של בלמים ואיזונים שתבטיח את עצמאות הרשות השופטת".

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח
כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com
המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

דמי אבטלה / חופשה ללא תשלום / עבודה מהבית / איסור פיטורים

משבר הקורונה: מדריך לעובד

על פי הערכות, רבבות עובדות ועובדים שוהים בבידוד, בעוד שאלפים נוספים אולצו לצאת לחל"ת (חופשה ללא תשלום) בניגוד לרצונם או פוטרו. בעקבות הפניות הרבות, הכינה הלשכה המשפטית של האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות מדריך קצר לעובד. כן הוקם מערך לפניות עבור חברי ההסתדרות בכל הנוגע בזכויותיהם בעת משבר הקורונה. ניתן לפנות בחיוג מקוצר למספר טלפון: 2383*

נאלצתי לשהות בבידוד בית, האם אקבל על כך דמי מחלה ממקום העבודה?

שהייה בבידוד, בהתאם להוראות משרד הבריאות, נחשבת היעדרות ממקום העבודה עקב מחלה ומזכה בתשלום דמי מחלה. הסכום שיתקבל יהיה על פי החוק, או לפי הסדר שמיטיב יותר מהחוק, כמו במקרה של הסכם קיבוצי. בהתאם לחוק, היעדרות מזכה אתכם בתשלום דמי מחלה מהיום השני, כאשר ביום השני והשלישי מדובר בתשלום של 50% משכר העבודה הרגיל, והחל מהיום הרביעי ועד תום תקופת הבידוד התשלום מלא. במקרים בהם חוזה העבודה או ההסכם הקיבוצי במקום העבודה מגדירים תנאים טובים יותר מהתשלום הקבוע בחוק, ייתכן שתהיו זכאים לתשלום מלא של דמי המחלה כבר מיום ההיעדרות הראשון, כלומר מיום כניסתכם לבידוד.

נאלצתי להיעדר מהעבודה כי אחד מבני משפחתי שוהה בבידוד, ועלי להישאר בבית כדי לטפל בו. האם אקבל על כך שכר?

כן. מאחר שהבידוד מכוח הוראות משרד הבריאות נחשב כהיעדרות מפאת מחלה, הרי שהיעדרות מהעבודה לצורך טיפול באחד מבני המשפחה יכולה להיחשב כהיעדרות בשל מחלת ילד, או מחלת בן זוג, או מחלת הורה. היעדרות כזו מזכה בתשלום דמי מחלה בהתאם להוראות הדין. כפי שכבר צוין יש לשים לב אם חלות במקום העבודה הוראות הסכם קיבוצי ו/או חוזה עבודה המיטיבות עם העובד.

כיצד יכול עובד השוהה בבידוד בית לממש את זכותו לדמי מחלה?

עובד או עובדת השוהה בבידוד נדרש לדווח על כך למשרד הבריאות ולהודיע על כך בהקדם האפשרי למעסיק תוך העברת שני מסמכים: תעודת מחלה גורפת שהוציא משרד הבריאות (אותה ניתן להוריד מאתר משרד הבריאות), והצהרה בדבר היעדרות מהעבודה הכוללת את הפרטים הבאים: שם העובד; מספר תעודת הזהות; תקופת הבידוד; יום השהייה האחרון במדינה הרלוונטית או יום המגע האחרון עם חולה קורונה. יצוין כי אין צורך בהוצאת תעודת מחלה מרופא המשפחה, ומספיק להציג למעסיק את תעודת המחלה הגורפת. תעודה זו מחליפה את תעודת המחלה כהגדרתה בתקנות דמי מחלה, ואין צורך להציג למעסיק אישור נוסף.

נאלצתי להיכנס לבידוד למשך 14 יום, אך אין לי מספיק ימי מחלה צבורים. מה לעשות?

מדינת ישראל לא התמודדה בעבר עם חובת בידוד בית המונית, ולכן בשלב זה אין תשובה חד משמעית לשאלה זו. עם זאת, חשוב לציין כי ההסתדרות פועלת בנחישות ובשיתוף פעולה מול המעסיקים ומול המדינה, כדי לגבש הסכמות

אחיות המטפלות בקורונה בבית החולים רמב"ם (צילום: רמב"ם)

שימנעו פגיעה בשכרם של העובדים. במקרה שמקום העבודה שלכם מאפשר כניסה ליתרה שלילית של ימי המחלה, הנוהג יחול גם במקרה זה. במקביל למאמצי הצדדים להוביל את הסוגיה לפתרון הולם, נדאג לעדכנכם בכל התפתחות או שינוי בנושא.

האם המעסיק יוכל לפטר אותי אם נאלצתי להיעדר מהעבודה ולשהות בבידוד?

לא. חל איסור על פיטורים של עובד שמנוע ממנו להגיע למקום העבודה בעקבות הוראות הבידוד.

האם מותר למעסיק לחייב אותי להגיע לעבודה, למרות שעל פי ההוראות עלי לשהות בבידוד?

התשובה היא - לא. אם על פי ההוראות חלה עליך חובה לשהות בבידוד, למעסיק אסור לאפשר את כניסתך למקום העבודה. במקרה זה, איסור כניסתך למקום העבודה תקף גם במקרה שהדבר הוא בהסכמתך או ביוזמתך.

האם אוכל לעבוד מהבית בזמן הבידוד?

עבודה מהבית בזמן בידוד אפשרית בתנאי שיש הסכמה לכך בין המעסיק לבין העובד. במידה שהעובד עובד בפועל מהבית בזמן הבידוד שלו, לא ינוכו ימים אלה ממכסת ימי המחלה שלו והם יחשבו לימי עבודה לכל דבר ועניין.

המעסיק שלי הוציא אותי לחל"ת, האם אקבל תשלום לתקופה זו?

הוצאה כפויה לחל"ת בשל מצב החירום מאפשרת לעובד או לעובדת לקבל דמי אבטלה מהמוסד לביטוח לאומי, בכפוף להוראות המפורטות של שירות התעסוקה.

האחיות דורשות מיגון

הסתדרות האחים והאחיות דורשת ממשרד הבריאות מיגון לצוותים הרפואיים במוסדות הבריאות. "אנו מבקשים ממשרד הבריאות להוציא הנחיה אחידה לכלל מוסדות הבריאות ביחס לדרכי המיגון ולאמצעים שיש לנקוט על מנת להתגונן בצורה המיטבית מפני הנגיף", מסר ארגון העובדים. יו"ר הסתדרות האחיות, אילנה כהן, הדגישה במכתב למנכ"ל משרד הבריאות: "הצוותים הרפואיים בכל מוסדות הבריאות עומדים בחזית למיגור נגיף הקורונה ללא מיגון מתאים".

אלפי מבקשי מקלט חשופים להידבקות

משרד הבריאות אינו מיידע אוכלוסיות של זרים החיים בישראל בנוגע לסכנת הקורונה, וחושף אלפי מבקשי מקלט וחסרי מעמד נעדרי ביטוח בריאות לסכנת הידבקות. בפנייה למשרד הבריאות קראה העמותה "רופאים לזכויות אדם" (רל"א) להנגיש מידע זה ולגבש מענים גם למי שאינם מכוסים בביטוח בריאות, בהם פליטים ומבקשי מקלט, מהגרי עבודה, פלסטינים החיים בישראל ואוכלוסיות נוספות, שאינן דוברות עברית ושאינן מבוטחות בביטוח בריאות.

לאחרונה פנתה רל"א למשרד הבריאות בבקשה להעביר לקהילות הזרות החיות בישראל מידע על וירוס הקורונה, על מנת להפיג חששות בקרבן. מתשובת המשרד עולה שהמידע על אודות תסמיני הנגיף ודרכי ההתמודדות עמו מופיע באתר משרד הבריאות בעברית, באנגלית ובאופן חלקי גם בערבית. עם זאת, נמנע המשרד מלהשיב אם המידע הונגש גם בשפות אחרות, כגון טיגרינית, צרפתית ואמהרית. בבדיקה של אתר המשרד לא נמצא מידע בנושא בשפות נוספות.

משרד הבריאות התעלם כמו-כן משורה ארוכה של שאלות בנוגע להיערכותו למתן מענה לאוכלוסיות חסרי ביטוח רפואי החיות בישראל. המשרד לא השיב בנוגע להימצאות מתורגמנים במוקד שהוא מפעיל, על מנת שיוכלו להנחות פונים מקרב אוכלוסיות חסרי המעמד.

המשרד אף התעלם משאלות העמותה לגבי הגורם הרפואי שעל חסרי המעמד לפנות אליו, ולגבי סוגיית התשלום במקרה של חשד להידבקות – וזאת נוכח העובדה שמדובר באוכלוסייה שאינה מבוטחת בביטוח בריאות ואינה זכאית לשירותי רפואה.

"וירוס הקורונה אינו מבחין בין תושבים לחסרי מעמד. משרד הבריאות, לעומת זאת, ממשיך להתנער מאחריות לבריאותם של מבקשי המקלט ומהגרים החיים בינינו – אפילו בעת הזו, כשקיים סיכון לבריאות הציבור ונדרש להכין את כלל האוכלוסייה בישראל לאפשרות של חשיפה ושל הדבקה בווירוס", נמסר מרל"א.

"אנו קוראים למשרד הבריאות לתת את הדעת, במיוחד בימים אלה, למצב המיוחד של חסרי המעמד החיים בישראל: לפעול להנגשת מידע והנחיות עבורם בשפתם, תוך התייחסות לנסיבות המיוחדות שעלולות להיווצר בהיעדר ביטוח. על משרד הבריאות לפעול להבטיח שהיעדר מעמד והיעדר ביטוח רפואי לא ימנעו מאיש להיבדק בעת הצורך ולא יהיו חסם לקבלת טיפול נאות", הדגישו.

בצל המגפה מתהדק הסגר על רצועת עזה

עם הסרת הסגר הנרחב על השטחים הכבושים בשל חופשת פורים, מוטל עליהם סגר דומה בשל החשש מהתפשטות נגיף הקורונה. כך נמסר לוועדה האזרחית הפלסטינית בעזה. תנועת אנשים אל מחוץ לרצועה תוגבל לחולים ולמלוויהם, לאזרחים ישראליים, לפלסטינים שמענם הרשום בגדה, למקרים הומניטריים חריגים ולאזרחים זרים.

אל הרצועה מורשים להיכנס רק פלסטינים תושבי עזה. אזרחים זרים יורשו להיכנס רק בתיאום מיוחד. הגבלות התנועה ממוסגרות בידי ישראל כצעדי מניעה לנוכח החשש מהתפשטות נגיף הקורונה. עד כה נרשמו מקרי תחלואה בישראל ובגדה, אך לא ברצועה.

משמעות המדיניות החדשה היא שכ-6,000 תושבי עזה המחזיקים היתרי סוחר לא מורשים לצאת לעבוד ולנהל עסקים, וגם יציאות של תושבים אחרים נאסרו. הרשויות בעזה הקימו מתקן בידוד ליד מעבר רפיח, לחוזרים ממדינות שמוערכות כבעלות מקדם סיכון גבוה. נכנסים אחרים מתחייבים להיכנס לבידוד-בית. עד לכתיבת שורות אלה, מעבר רפיח המקשר את עזה עם מצרים פועל כרגיל. גם מעבר כרם שלום לסחורות חזר לפעול כרגיל. בסמוך למעבר רפיח מוקם מתקן רפואי, בעזרת ארגון הבריאות העולמי, למקרה של התפרצות המחלה. במתקן תהיה יחידת טיפול נמרץ ובה 36 מיטות, לצד 30 מיטות לחולים במצב בינוני. ד"ר עאיד יאגי, מנהל הארגון הפלסטיני לסיוע רפואי בעזה, מסר כי להערכתו ברצועה אין די ג'ל חיטוי ומסיכות. המים בברזים בעזה מסוכנים לבריאות ממילא, וסילוק השפכים לא מספק. החשש מהנגיף, במיוחד נוכח התשתיות הרעועות, מעוררים דאגה רבה בקרב הציבור, מעיד ד"ר יאגי.

השליטה הניכרת שישראל נוטלת לעצמה על היבטים רבים בחיי היומיום של תושבי הרצועה מחילה עליה גם אחריות לקיומם של חיים תקינים בה, גם בזמנים מאתגרים כמו אלה. עליה לדאוג שייענו צרכי התושבים, ולנקוט בפרשנות הרחבה ביותר בבואה לשקול מתן היתרים בנסיבות הלגיטימיות של דאגה לשלום הציבור.

נעה גלילי

מחסור במידע בערבית

בעקבות התערבות המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל – עדאלה, חל שיפור במסירת המידע בשפה הערבית בדבר ההתגוננות מפני נגיף הקורונה.

במכתב ששלח בשבוע שעבר מנכ"ל משרד הבריאות, משה בר סימן טוב, נאמר כי משרדו נערך לטיפול במגיפה, בין היתר, באמצעות הפצת עדכונים שוטפים לציבור על אודות הנגיף, התפשטותו, מספר החולים, חוזרים מחו"ל, אמצעי ההגנה ועוד. הנגשת המידע נעשית באתר הרשמי של משרד הבריאות, ברשתות החברתיות, באפליקציה מיוחדת ובאמצעי תקשורת שונים כגון הרדיו והטלוויזיה.

אולם, לאחר בדיקת אמצעי הנגשת המידע, עלה כי רוב המידע המונגש לציבור בישראל הוא בעברית, למרות שדוברי הערבית הם יותר מ-20% מאזרחי המדינה.

עוד עולה מבדיקת עדאלה, כי בעמוד משרד הבריאות בפייסבוק פורסמו ביממה אחת יותר מ-15 עדכונים רצופים הקשורות לנושא הנגיף, אך כולם בעברית. במהלך היממה לא פורסם ולו עדכון אחד בערבית. האתר הרשמי של משרד הבריאות בערבית עודכן לאחרונה רק בתחילת חודש מארס.

לעומת זאת, בעמוד המקביל בשפה העברית מופיעים עדכונים שוטפים ללא הפסקה. לפי עדאלה, "היעדר הנגשת המידע כראוי בשפה הערבית היא הפרה בוטה של הזכות של דוברי השפה הערבית לבריאות ופגיעה קשה בעקרון השוויון. זה זלזול בחייהם של כשני מיליון דוברי השפה הערבית בישראל".

ר"ג

מונולוג של טכנאי אל על ותיק על המשבר בחברה ופתרונו

יש להלאים את המוביל הלאומי

כואב לי מאוד מה שקורה בחברה. אני קרוב ליציאה לגמלאות לאחר שנים רבות כטכנאי. לא פוטרתי, אלא הוציאו אותי לחל"ת לזמן בלתי מוגבל. אבל באמת כואב לי איך מפעל מפואר שנבנה במשך עשרות שנים בידי אלפי עובדים יורד לטמיון. אגב, הוציאו אותי לחל"ת במקום לפטר אותי כי לאחר שנות עבודה רבות כל כך במקרה של פיטורים הייתי זכאי לסכום גבוה במיוחד כפיצויים. אבל זה בסדר, אני לא עוזב את הספינה השוקעת ואת חבריי.

נולדתי בדרום תל-אביב ולמדתי בבית הספר התיכון הולץ של רשת עמל, בדרך קיבוץ גלויות, שהיה די קרוב לבית. בהולץ לומדים את מקצועות התעופה, ולכן בתום הלימודים גויסתי יחד עם חבריי לספסל הלימודים לחיל האוויר. אחרי השירות הצבאי נכנסנו רובנו לעבודה באל על, כשעוד קראו לחברה "המוביל הלאומי". מחיל האוויר ישירות לאל על, לא נסענו להודו ולא טיילנו בדרום אמריקה. לא היה לנו ראש ובעיקר לא היה לנו כסף כדי להסתובב בעולם. היינו צריכים לתמוך במשפחה ואלה שהתחתנו, כמוני, לבנות בית בישראל.

אני גם זוכר היטב את מהלך ההפרטה ב-2003. השלב האחרון היה כאשר ועדת הכספים אישרה את ההפרטה ברוב של תשעה ח"כים מול שבעה. הייתי שם בדיון הסוער בוועדת הכספים כאשר שר התחבורה, אביגדור ליברמן, אמר ליו"ר משה גפני: "אצל הבעלים הפרטיים ובעזרת השם אל על תטוס בשבת". אני זוכר היטב, כי כנציגי העובדים התנגדנו נחרצות למהלך. ליברמן הוסיף: "ההפרטה תאפשר להבריא את החברה ולפתח אותה. הצענו לעובדים הצעה נדיבה והם יקבלו גם תוכניות פרישה מרצון". זה האיש שעבורו "מילה זו מילה". ומה קרה מאז? אל על לא טסה בשבת, פוטרו המון עובדים, ותחת הבעלות הפרטית הגיעה החברה אל עברי פי פחת. וכעת נשקפת סכנה למקום עבודתם של כ-6,000 עובדים.

מי שדחף אז להפרטה היה גם ח"כ בייגה שוחט ממפלגת העבודה. ואין לשכוח את שר האוצר באותה תקופה - בנימין נתניהו, שהצהיר: "ההפרטה תבריא את החברה; מדובר בהחלטה היסטורית. הממשלה מתכוונת לקדם במהירות הפרטות ושינויים מבניים במשק שיגדילו את התחרות ויקטינו את כוחם של הוועדים. כאשר החברה תעבור לידיים פרטיות היא לא תוכל להיות עוד בת ערובה בידי הוועדים"; ואני מקווה שאני מצטט מילה במילה.

המכה השנייה הייתה מימוש המדיניות של "שמיים פתוחים" שחשפה אותנו, העובדים, לתחרות בלתי הוגנת מול חברות זרות בהן אין עבודה מאורגנת. ומי היה השר שדחף ל"שמיים הפתוחים"? חברו הטוב של ביבי, שר החוץ ישראל כץ. עכשיו הגיעה המכה השלישית והקשה ביותר, עבורנו העובדים. האוצר מציע סיוע לחברה אך מתנה אותה בתמיכת העובדים בתוכנית הבראה קשה במיוחד, הדורשת פיטורים של כ-1,200 עובדים - 60% מתוכם עובדים קבועים. זורקים לרחוב אחד מכל שישה עובדים. המדינה דוחפת אותנו לאבטלה כדי להבטיח את הרווחיות של בעלי הבית.

ומה הציעה ההסתדרות? הסכמה ליציאה לחופשה ללא תשלום; פיטורי עוד 300 עובדים זמניים, בנוסף ל-400 שכבר פוטרו; ויתורי שכר בגובה של 15%-20% במשך שבע שנים; ופרישה מוקדמת של 400 עובדים נוספים. מדובר במיליארד דולר בקירוב שייצאו ישירות מכיסי העובדים לקופת החברה. נוכח העלות הגבוהה של הסיוע הממלכתי או של מתנת העובדים – עדיף היה להלאים את החברה או להעבירה לידי העובדים. אבל לא כך פועלות הממשלה שהפריטה את אל על וההסתדרות שנתנה יד להפרטה. לדעת הממשלה וההסתדרות, העובדים צריכים לשלם את מחיר כישלון ההנהלה – שהחל עוד בטרם פרץ משבר הקורונה. אין לי גם ציפיות גבוהות מיו"ר הוועד. ביולי האחרון, לפני סבב הבחירות הראשון, הוא קרא לעובדים "ללא הבדל עמדות הפוליטיות" להצטרף לליכוד.

מחאת עובדי אל על מול משרדי ההנהלה, 12.3 (צילום: ועד העובדים)

הביא לדפוס: נ"ע

באל על מתכוננים לשביתה

עובדי אל על מתכוננים לשביתה ארוכה, שתוביל להפסקת כל טיסות החברה. זאת, בהמשך להכרזת ההסתדרות על סכסוך עבודה בשבוע שעבר (12.3). יו"ר ועד העובדים, שרון בן יצחק, הודיע כי במסגרת צעדים ארגוניים שבכוונתם לנקוט ייתכנו שיבושים בכל שירותי החברה.

ההסתדרות הכריזה על סכסוך עבודה באל על בתגובה לכך שהנהלת החברה דחתה את הצעת העובדים לוויתורי שכר בהיקף של מיליארד דולר בשבע השנים הקרובות כתחליף לפיטורי עובדים קבועים. מנכ"ל החברה, גונן אוסישקין, כתב במכתב לעובדים כי התנגדותם לפיטורי 1,000 עובדים קבועים וזמניים מסכנת את קיומה של החברה. אוסישקין הודיע כי הנהלת החברה תקדם כמתוכנן את הפיטורים ההמוניים, כדי לקבל את הסכמת משרד האוצר לערבות מדינה להלוואה של 500-700 מיליון דולר שתקבל החברה כדי להתמודד עם הגירעון.

העילות לסכסוך העבודה נוגעות גם למבוי סתום במשא ומתן בין ההסתדרות וההנהלה בנוגע לצעדים שיש לנקוט עקב התפרצות נגיף הקורונה. "מדובר בחוסר תום לב מובהק מצדה של הנהלת אל על, שבא במטרה לנצל את המשבר כדי לבצע שינויים משמעותיים שיובילו לפגיעה מן היסוד בהסכמים קיבוציים או בתהליכי עבודה, שבוצעו בהסכמה עם עובדי החברה ועם ההסתדרות במהלך השנים", מסרה ההסתדרות. יצוין שכ-2,000 מעובדי אל על מחו ביום חמישי (12.3) בצהריים מול משרדי ההנהלה, בעקבות החלטתה לדחות את הצעת ההסתדרות והעובדים.

כאשר חסרות המערכות הציבוריות להתמודדות יעילה עם משבר הקורונה

מבט מהצפון: ארה"ב לא ערוכה

הדבר היחיד שמפחיד יותר מהתפשטות וירוס הקורונה ברחבי העולם הוא הידיעה שארצות הברית לחלוטין אינה ערוכה להגן על האוכלוסייה מפניו. תגובת הרשויות למגפה הייתה מצחיקה, אלמלא הייתה כל כך מסוכנת.

ראשית, מדיניות הצנע של הממשל ביטלה את התקצוב למחלקת ההתמודדות עם מגפות, האחראית להיאבק בהתפרצות מחלות מדבקות. אך גינוי קבלת ההחלטות בממשל טראמפ הוא עניין קל מדי. המשימה החשובה באמת היא לנתח את בעיות העומק שיוצר הקפיטליזם בתחום הבריאות.

אומרים לנו שוב ושוב שסוציאליזם אינו עובד. אבל דווקא סין הסוציאליסטית, היכן שהווירוס פרץ לראשונה, היא זו שהצליחה לבלום את התפשטותו ולהשתלט על עקומת ההידבקות. לארה"ב, לעומת זאת, אין אף לא אחת מהמערכות הציבוריות שאיפשרו לסין התמודדות בולמת. דווקא הקפיטליזם הוא השיטה שאינה עובדת כאשר צריך לדאוג לצרכים האמיתיים של בני אדם.

אומרים לנו שוב ושוב שארה"ב היא המדינה הטובה ביותר בעולם, עם מערכת הבריאות הטובה ביותר. אך הנגישות של טיפול רפואי בארה"ב רחוקה מאד מלהיות מספקת. זו מערכת שבנויה על רווח, והיא בהחלט מייצרת רווחי עתק עבור תעשיית התרופות ועבור חברות הביטוח. אך התוצאה עבור מרבית האוכלוסייה היא בינונית במקרה הטוב.

מדינות אחרות, דלות משאבים לעומת ארצות הברית, הן בעלות מערכות רפואה ציבוריות יעילות. בשיטה האמריקאית, הצרכים הבסיסיים ביותר של מרבית החולים ושל עובדי הבריאות אינם נענים. צוותים רפואיים רבים מתלוננים על כך שלא קיבלו שום הכשרה מקצועית כיצד להגן על עצמם מהווירוס בעודם מטפלים בחולי קורונה.

בעוד שאיטליה, מדינה קפיטליסטית נוספת, הוכנסה לסגר כללי בעקבות השתוללות בלתי-נשלטת של נגיף הקורונה, סין מדווחת על ירידה בשיעור ההדבקות ועל שיפור ביכולות הטיפול. שעה שאמריקאים אינם מסוגלים למצוא ג'ל לחיטוי ידיים בשום מחיר, ממשלת סין בונה בתי חולים חדשים בתוך שבוע ימים.

מניע הרווח מוצג באמריקה כפתרון לכל בעיה, במקום כמקור של כל הבעיות. ישנן אמנם מדינות נוספות המתירות ביטוחי בריאות פרטיים, אבל הן מפעילות רגולציה לגבי גובה הסכומים שמותר לחברות הביטוח לגבות ובאילו תנאים.

"המדינה הטובה ביותר בעולם" אינה מפספסת שום אפשרות לתת לטורפים הללו, ענקי הביטוח, לגזול מקורבנותיהם. רק מדינה כושלת אינה יכולה לספק לכל אזרחיה הזקוקים לכך ערכות לאבחנת קורונה, ולאפשר לגורמים פרטיים לסחוט ממי שכן הצליח להיבדק 3,000 דולר עבור מה שצריכה להיות זכות בסיסית ופטורה מתשלום.

כמעט כל פתרון שמציגות הרשויות למשבר בא על חשבון האנשים הפשוטים. "כלכלת החלטורה" ומשרות שעתיות בשכר נמוך אינן מאפשרות לעובדים להישאר בבית כאשר הם חשים ברע. המחיר הגבוה של טיפול רפואי הוא מחסום בפני טיפול בכל סוג של מחלה. האיש שהממסד הדמוקרטי מקדם להיות הנשיא הבא, ג'ו ביידן, מתרברב בכך שיטיל וטו נשיאותי על כל יוזמה לספק טיפול רפואי חינם לכל האמריקאים. אין פלא אפוא שמדינה זו תיפגע קשות בכל פעם שתופיע מגפה מסדר גודל כזה.

המערכת הקפיטליסטית אינה מסוגלת לספק די ג'ל לחיטוי ידיים, אך למושל מדינת ניו יורק אנדרו קואומו יש רעיון. הוא הציע שמדינת ניו יורק תייצר ג'ל לחיטוי ידיים באמצעות העסקת אסירים בבתי כלא, ואת התוצרים יחלקו לציבור סוכנויות ממשלתיות שונות. האירוניה חוגגת: בשם ההגנה על השוק החופשי, המדינה מקצצת במשאב הציבורי שנועד להתמודדות עם מגפות – אך משתמשת בעובדי כפייה בבתי כלא כדי לעשות את מה שהשוק החופשי אמור לעשות, אך איננו יכול.

דונלד טראמפ התייחס בעבר למדינות העולם השלישי כאל "מדינות מחורבנות". אך האמת היא שהוא עצמו עומד בראש מדינה מחורבנת. ארצות הברית מצטיינת בכליאת אנשים בבתי סוהר, כפי שהאסירים המייצרים ג'ל לחיטוי ידיים במדינת ניו יורק יכולים להעיד. ארצות הברית מצטיינת בייצור נשק ובפלישה למדינות זרות. המשטרה האמריקאית מצטיינת בקטל אזרחים, ומחירי הטיפול הרפואי במדינה הם הגבוהים ביותר בעולם.

וירוס הקורונה הוא מחלה חדשה היוצרת בעיות חדשות, אך ארצות הברית אינה דואגת לאזרחיה גם בזמנים הטובים ביותר. וירוס הקורונה שב ומבהיר זאת.

מרגרט קימברלי
תרגום: "זו הדרך"

אסון סופת "קתרינה" נוסף - הפעם רפואי

בעוד שנה אנו נסתכל ככל הנראה בהערצה על הצלחתה של סין בהכלת המגפה, ובזעזוע גמור על כישלונה של ארצות הברית (בהנחה שהצהרת סין בדבר הירידה בכמות ההדבקות היא נכונה).

אי-היכולת של המוסדות הרפואיים בארה"ב לשמור על תיבת פנדורה סגורה איננו הפתעה, כמובן. מאז שנת 2000 חווינו עוד ועוד קריסות של מערכת הבריאות, אפילו במשברים מצומצמים יותר. הן השפעת העונתית של 2009 והן זו של 2018, למשל, היו אתגרים גדולים מדי עבור בתי החולים בארצות הברית. בהתפרצויות אלה נחשף היעדרן המחפיר של מיטות אשפוז, לאחר שנים של קיצוצים מוכווני-רווח בקיבולת של בתי החולים. לפי התאגדות בתי החולים האמריקאית, מספר המיטות בבתי החולים ירד ב-39% בין 1981 ל-1999. המטרה הייתה להגדיל את הרווחים באמצעות הגדלת שיעור המיטות התפוסות. אך המשמעות של 90 אחוזי תפוסה בבתי החולים בזמן שגרה היא אובדן היכולת להתמודד עם שטף החולים שמגיע בזמן מגפה.

אני חושש כי אנו מצויים בשלבים המוקדמים של סופת "קתרינה" רפואית, שתהיה אסון נורא לא פחות מההוריקן שהכה בניו אורלינס בשנת 2005.

מייק דייוויס

מבט מהדרום: הנגיף והמשבר הקפיטליסטי

הזעזועים הפוקדים את המשק הגלובלי בעקבות התפשטות נגיף הקורונה הם ביטויים למשבר הקפיטליסטי העולמי. כך סבור הכלכלן פרופ' חוליו גמבינה, המנהל את המכון למחקרים חברתיים ופוליטיים בבואנוס איירס. גמבינה, המכהן כיועץ לאיגודים מקצועיים רבים ברחבי אמריקה הלטינית, פרסם מאמר בנושא בעיתונות המקומית. להלן קטעים מתוך מאמרו.

משבר הפנדמיה שפרץ עם התפשטות נגיף הקורונה משקף היטב את המשבר הקפיטליסטי העולמי. זאת בדומה למשבר בועת הדוט-קום ב-2000, למשבר הפיננסי שהחל בקיץ 2007, במהלכו קרס הבנק האמריקאי "הגדול מכדי ליפול" ליהמן ברדרס, ולמיתון העולמי שבא בעקבותיו ב-2009.

אך זה גם משבר האידיאולוגיה הניאו-ליברלית שהייתה להגמונית בכלכלה הפוליטית העולמית. הנגיף לא רק צפוי להעמיק את המשבר – הוא טומן בחובו את החרפת המערכה על ההגמוניה בסדר הכלכלי העולמי החדש: שובה של מלחמת הסחר בין ארה"ב לסין; התפקיד החדש של בריטניה בעידן שלאחר הברקסיט; והמדיניות הפרוטקציוניסטית שנוקטות ממשלות ימין רבות, מממשל טראמפ בצפון ועד ממשל בולסונרו בברזיל בדרום.

כעת יש הסבורים שמול השבר הניאו-ליברלי, היעלמותם של מנגנוני המדינה וחוסר האונים שהם מגלים בהתמודדותם עם משברי הקורונה והאקלים, חיוני לשוב אל המדיניות הכלכלית הקיינסיאנית של "מדינה גדולה" ואל מדיניות רווחה, שהיו הגמוניות מאז המשבר הקפיטליסטי העולמי של שנות ה-30 ועד להופעת הניאו-ליברליזם בשנות ה-70 וה-80 של המאה הקודמת. אלה עמדות הבאות לידי ביטוי בקמפיין של ברני סנדרס, הסנאטור המבקש לזכות במועמדות המפלגה הדמוקרטית לנשיאות, ושל יו"ר הלייבור לשעבר בבריטניה, ג'רמי קורבין. בעמדות דומות מחזיק גם חתן פרס נובל לכלכלה ב-2001 ולשעבר הכלכלן הראשי בבנק העולמי, הכלכלן האמריקאי ג'וזף שטיגליץ, ואף האפיפיור פרנציסקוס מעלה רעיונות דומים בדרשותיו.

מצער כי מול חידלון הניאו-ליברליזם והחתירה להחזרת עטרה ליושנה בדמות עמדותיו של הכלכלן ג'ון מיינרד קיינס, לא נשמעת האלטרנטיבה האנטי-קפיטליסטית והשוויונית המסוגלת לתת מענה הולם למשברים התכופים.

לקראת החרפת המיתון העולמי

ניתן כבר לקבוע בוודאות שאחת מהשלכותיה של מגפת הקורונה העולמית היא האטה ניכרת בצמיחת הכלכלה הגלובלית. נפילות הבורסות בעולם, להן אנו עדים בשבועות האחרונים, המפולת במחירי הנפט והגז והירידה בהיקפי הייצור התעשייתי והסחר העולמי, הן רק הקדימון למה שצפוי בהמשך.

להאטה זו יהיו השלכות חברתיות קשות: העמקת האבטלה והפערים החברתיים, התרוששותם של עשרות מיליוני עובדים ובני משפחותיהם, והעמקת ההדרה החברתית. על פי התחזיות של כלכלני קרן המטבע הבינלאומית, "הכלכלה לא תגדל ואף תירשם ירידה של כמחצית התוצר לעומת אשתקד".

ועוד: "מצבן של המדינות בהן מערכת הבריאות הציבורית חלשה או שאינה מתפקדת יהיה קשה במיוחד. מדיניות יאלצו להפנות יותר ויותר משאבים לטיפול בחולים, לרווחת האוכלוסייה ולמניעת התפשטות המחלות".

הקרן מציעה עתה להגביר את מעורבות המדינה בכלכלה: הרחבת האשראי, הקלות במסים, הגדלת תקציב המדינה ואף העמקת הגרעון. לא מדובר כאן בהמרת העמדות הכלכליות הניאו-ליברליות בעמדות קיינסיאניות. זה רק ביטוי לדאגה להמשך תפקודו התקין של המשטר הקפיטליסטי ולהבטחת שיקומם של שיעורי הרווח של בעלי ההון. הצעה זו אינה מבשרת את שובה של מדינת הרווחה הישנה והטובה. זו רק רווחה להון ולבעליו.

ובכל זאת, מהמלצות הקרן עולה כי מערכת הרפואה המופרטת והפגיעה הנמשכת במערכות הרפואה הציבורית, כמצוות הניאו-ליברליזם, נקלעו לכישלון חמור. זו אזהרה נוספת כלפי הממשלות הדבקות במדיניות נפסדת זו. אנשי הקרן "שוכחים", כמובן, את התרומה של קובה למאבק העולמי נגד נגיף הקורונה, ובעבר - נגד נגיף האבולה הקטלני הרבה יותר שפקד את אפריקה. קובה היא מדינה ענייה, אך בעלת מערכת בריאות ציבורית מצוינת, המספקת כעת סיוע ממשי לסין ולאיטליה.

איך מתמודדים עם הנגיף?

על מנת להתמודד עם נגיף הקורונה יש לאמץ בהקדם את העיקרון כי בריאות היא זכות חברתית יסודית. זאת, בניגוד לעמדה ההגמונית בדבר המשך הפרטת הרפואה ובדבר הפיכתה לסחורה נוספת בשוק הקפיטליסטי. שנית, יש להסב את תשומת הלב הציבורית לתופעות קשות אף יותר בשדה הבריאות. תאונות העבודה, למשל, גובות מחיר יקר יותר בחיי העובדות ועובדים לעומת הקורונה ודומיה. מחלות מקצועיות נפוצות בעולם בצורה המונית רבה יותר.

המשבר הכלכלי והמשבר החברתי שנלווה לו, שהם תולדה של מגפת הקורונה, הם הזדמנות שלא תסולא בפז לקדם דיון ציבורי סביב מגמות ההפרטה ברפואה וסביב המשך הפגיעה ברפואה הציבורית. יתר-על-כן, זו הזדמנות מצוינת לקדם את השיח בדבר האפשרות לכונן חברה אחרת ושוויונית – כזו שאינה שוללת את הזכות לבריאות ולחיים.

תרגום: "זו הדרך"

מצב חירום: דרושה סולידריות

מגפת הקורונה העולמית משפיעה על כל תחומי החיים ודומיננטית בתודעה הציבורית, אך אין זאת אומרת שהכלכלה והפוליטיקה נעלמו. המאבק במגפה משתק את הכלכלה ורוב הכלכלנים מסכימים שהעולם נכנס למשבר כלכלי, חמור לא פחות – ואולי אף יותר – ממשבר 2008. משבר פירושו שהכלכלה אינה צומחת או אפילו מתכווצת. נכון לכתיבת שורות אלה, לא ידוע כמה זמן יארך המשבר וקשה עדיין לחזות את השלכותיו העולמיות. הבעיות שבראש סדר היום הפוליטי במדינות שונות, וכן בעיות פוליטיות אזוריות ועולמיות, לא נעלמות בזמן המגפה. בעיות אלה מושפעות מאד מהמגפה ומהמשבר הכלכלי שחוללה: הברקסיט נמשך בצל הקורונה, וכך גם מערכת הבחירות לנשיאות בארה"ב. גם המלחמות בסוריה, בלוב ובתימן נמשכות, וכן מלחמת המכסים בין סין וארה"ב. גם משבר האקלים ומשבר הפליטים לא נעלמו לשום מקום. הקורונה היא, לכן, ממד נוסף שצריך לקחת בחשבון בכל ניתוח פוליטי עכשווי. אצלנו נמשך מאבקו של נתניהו להיאחז בשלטון בצל הקורונה, תוך ניצול המגפה לחיסול המרחב הדמוקרטי.

מצב מגפה, כמו מלחמה, הוא מצב יוצא מן כלל הדורש נקיטת צעדים חריגים. היה זה קרל שמיט, המשפטן הגרמני שמכר את עצמו לנאציזם, שהגה את רעיון השימוש במצב חירום לצורך שינוי משטר. בהתייחס לכך כתב בחודש שעבר הפילוסוף האיטלקי הליברלי ג'ורג'יו אגמבן שמשבר הקורונה הוא למעשה מזימה מבוימת להשתלטות אנטי-ליברלית, וכדי לתת תוקף לטענה זו ניסה להפחית מחומרת המחלה באמצעות חישובים שונים ומשונים.

לא צריך להיות חסיד של תאוריות קונספירציה, אך גם לא להיות שוטה מכדי להבין שקיימות גם קונספירציות. המגפה מעמידה במבוכה אידיאולוגית את הליברטריאנים, שמתנגדים לכל התערבות של המדינה ולאוטונומיה מוחלטת של הפרט. במצב מגפה, אין איש המקבל את הטענה כי זכויות הפרט קודמות תמיד לאינטרס החברתי. ניתן לקבל הגבלות על זכויות הפרט לזמן קצוב, או פגיעה מסוימת בפרטיות, אם הדבר הכרחי למיגור מגפה. נודעת חשיבות רבה, כמובן, לזהות המוסד האחראי לניהול המשבר (אין הצדקה למתן סמכויות מיוחדות לשב"כ או לראש הממשלה) ולמגבלות ולפיקוח המוטלים עליו. בכל מצב עלינו להיות חרדים לזכויות אדם ולהיאבק על שמירתן. יש להתנגד להעמקת הקפיטליזם של הפיקוח (Surveillance Capitalism) שבו "כורים" ואוגרים ידע על אינדיבידואלים והופכים אותו לסחורה למטרות רווח.

בין התנגדות טוטלית לכל מצב חירום לבין מצב חירום תמידי יש עדיין מנעד רחב (בישראל שורר מצב חירום משפטי תמידי מאז הקמתה, המתחדש כל שנה כמעט אוטומטית – אך אין זה מפריע לרוב היהודים). אמצעי תקשורת מערביים וישראליים ניהלו תעמולה ארסית נגד סין ודרכי מלחמתה בקורונה. עכשיו הולכות יותר ויותר דמוקרטיות בדרכה ועושות כמוה. זה לא אומר שסין דמוקרטית – זה אומר שבמצב חרום עושים מה שיכולים.

הקורונה גילתה, ביום פקודה, את המצב האמיתי של מערכות הבריאות בעולם לאשורו. הניאו-ליברליזם חיסל, קיצץ והפריט במשך שנים רבות מערכות בריאות שהוקמו בעולם מזה מאה שנים. כתוצאה מכך, כשפרצה המגפה, לא היו בנמצא מספיק מעבדות וערכות בדיקה; לא יודעים כמה חולים יש באוכלוסייה; אין מספיק מיטות בבתי החולים; אין מספיק מכונות הנשמה לחולים במצב קשה. כתוצאה ממצב מערכות הבריאות אין יודעים בוודאות מהו שיעור התמותה מקורונה, ונמצאים הבדלים גדולים בתמותה בין מדינות. ההבדלים בין האסטרטגיות השונות שנוקטות מדינות לטיפול באוכלוסייתן לא נובעים רק משקולים רפואיים, אלא בעיקר מאילוצים שנובעים ממחסור. מחסור זה אינו "טבעי" – הוא תוצאה של החלטות פוליטיות מכוונות שהתקבלו בעבר.

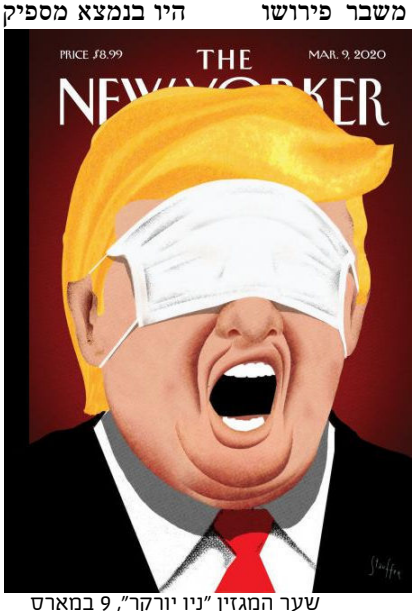

שער המגזין "ניו יורקר", 9 במארס

רובנו מכירים את שיטת התיעדוף בחדרי מיון בבתי חולים, בעיקר בזמן מלחמה, במסגרתה על הרופאים להחליט, בהתאם למשאבים שבידם ולסיכויי ההצלחה, באילו חולים לטפל קודם. ההחלטות על "ריחוק חברתי" ובידוד גובות מחיר כלכלי כבד. החלטות אלה נתקבלו בגלל היעדר האפשרות לדעת בזמן אמת מי חולה וכמה חולים יש באוכלוסייה. בארה"ב הכחיש הנשיא טראמפ הכחשה הרת אסון את התפשטות הווירוס, משום שאין במדינה העשירה בתבל מערכת בריאות לאומית שיכולה להתמודד עם המצב. ממשלת בריטניה בראשות בוריס ג'ונסון החליטה לנקוט באסטרטגית "חסינות העדר", לפיה דווקא הדבקה מהירה, ולא בידוד הנגועים מהבריאים, תקנה חיסון לקהילה. להחלטה זו של אי-בדוד היה אמנם מחיר כלכלי נמוך יותר, אך פירושה הוא אדישות והשלמה מלתוסיאנית עם שיעורי תמותה גבוהים בקרב האוכלוסיות הקשישות. בארץ ביטא דעה דומה פרופ' יורם לס, לשעבר מנכ"ל משרד הבריאות וחבר כנסת מטעם מפלגת העבודה. בראיון לחדשות 12 (10.3) יצא לס נגד מדיניות הבידוד הביתי של החוזרים מחוץ לארץ ואמר: "אגיד משפט שקשה לשמוע. בשביל מעט מאוד אנשים שתוחלת החיים שלהם לא גדולה, לא הורסים מדינה ולא הורסים את העולם. מקריבים אותם."

איננו יודעים עדיין איך יתפתח המשבר העולמי. בינתיים בסין כבר הולך ויורד שיעור הנדבקים החדשים, והמדינה מתחילה לחזור לשגרה. סין משתפת את העולם בניסיון ובידע שלה על הקורונה. גם בסין היו מחדלים כשפרצה המגפה ואסור להכחיש אותם. הדרך למלחמה בקורונה ובמשבר הכלכלי איננה בידוד והסתגרות של מדינות מפני העולם, אלא הידוק שיתוף הפעולה העולמי למען טיפול בבעיות הגלובליות העומדות בפנינו. הדרך ליציאה מהמשבר והמגפה היא דרך הסולידריות, לא דרך הפקרת החלשים. כך במחלה וכך בכלכלה.

אבישי ארליך

הקטלוג הרשמי של התערוכה "הילדים רוצים קומוניזם"

הקיום ביחד קודם לקיום

הספר "הקיום ביחד קודם לקיום" (באנגלית: Being Together Precedes Being) בעריכת יהושע סימון הוא הקטלוג של סדרת התערוכות והאירועים שנשאו את הכותרת 'הילדים רוצים קומוניזם', שאורגנו בחלקם במוזיאוני בת ים. מעבר לתיעוד המיצגים האמנותיים השונים, מהווים כלל התמונות והטקסטים המשולבים בו והמאמרים הפותחים כל אחד משש שעריו הזמנה לדיון עדכני בקומוניזם במגוון היבטים: כפילוסופיה פוליטית, כתורה כלכלית, וכבסיס ליוזמות ספרותיות, אדריכליות ואמנותיות שונות.

נקודת המוצא של הספר היא השבר של קריסת ה'סוציאליזם שהתקיים באמת' בברית המועצות. מסגרת זו פותחת בפני המחשבה הקומוניסטית העכשווית שני נתיבים שלא התאפשרו לפני כן: הנתיב הראשון, בו מתמקדים שני השערים הראשונים בספר, הוא גיבוש אופק קומוניסטי חדש וניתוח מרקסיסטי בן זמננו המנותקים מהמחויבות אל, ומהתמודדות עם, מסגרת פוליטית קומוניסטית קיימת. מתוך כך, הם נהנים מאפשרויות תיאורטיות נרחבות ומעצמאות עמוקה. מאמרו של סימון, עורך הספר, מנתח למשל את נצחונו של טראמפ בבחירות בארצות-הברית לפי "השמונה עשר בברימר של לואי בונפרט" של מרקס; איורים המתועדים בספר מבקשים להקנות לילדים ערכים שמאליים; וקטעים בשער החמישי בו משתעשעים בשילוב בין קומוניזם לעתידנות וביצירת חברה שוויונית על פלנטה אחרת.

האפשרות השנייה שפתחה קריסת ברית המועצות, שחוזרת ומתבטאת לאורך הספר, במיוחד בשער הרביעי ובשער השישי והאחרון, הוא התבוננות במורשת שהותירו אחריהן מדינות הגוש המזרחי. בחינה זו רחוקה מלהיות מדעית או הזמנה לחשבון נפש. היא לעיתים נוסטלגית וסנטימנטלית, עם ציורים המתרפקים על רגעי ילדות בברית המועצות, ולעיתים מלמדת, עם קטעים השופכים אור על מעורבות קובה במלחמת האזרחים באנגולה.

פעמים רבות ההתבוננות מבקשת לדלות מהפרויקטים השונים שנשאו את שם הקומוניזם אלמנטים היכולים לחדש, להעשיר ולהיטיב עם עולמנו כיום: מניסיונות אמנותיים המושפעים מתוכנית סובייטית להקמת חללי שינה שיתופיים ועד למניפסט הקורא לחזרה למחויבות פוליטית באמנות. במסגרת דיונים תיאורטיים מאומצים קל לשכוח את מגוון התופעות התרבותיות המרתקות שצמחו בברית המועצות, ביוגוסלביה, בצ'כוסלובקיה ועוד, והספר הוא הזמנה נעימה לבחון מורשת זו ולעשות בה שימוש.

מק"י נזכרת פעמים רבות בספר, ומפגש מחזור של חברי בנק"י מצולם בין דפיו. כחלק מנגיעת הספר במושג האינטרנציונליזם וביחסים בין עמים שונים, היצירות המוצגות בספר בוחנות את מק"י לאור השותפות היהודית-ערבית שליוותה את המפלגה מראשיתה, על אף הקשיים המרובים. מופיע בו תמליל של סרט קצר על שמחה צברי ז"ל, חברת מפלגה בעלת סיפור חיים מרתק, ומתוארת בו - בראיונות ובתמונות - משלחת יהודית-ערבית שיצאה מפלשתינה ליוגוסלביה כדי לעזור לבנות מסילת רכבת לאחר מלחמת העולם השנייה.

קריסת ברית-המועצות, שהיא כאמור בסיס לחלק ניכר מהיצירתיות בספר, היא גם הצל המלווה אותו לכל אורכו. בעזרת המושג "דיכאון פוסט סובייטי", שהוא גם שמו של השער הרביעי בספר, קושר הספר באופן משכנע וחשוב בין קריסת הגוש הסובייטי לקריסתם של רבים מהאלמנטים הסוציאל-דמוקרטיים במערב ולשלל תופעות צרכניות ופסיכולוגיות, במערב ובגוש הסובייטי לשעבר. בתוך כך הוא מאיר את ההשפעה השלילית שיש להיעדרו בסדר העולמי של כוח חזק המדבר במושגים סוציאליסטיים על תושבי המדינות המפותחות.

יהושע סימון (צילון: "מעין")

למרות שהספר יצא לאור רק בשנה שעברה – 2019 – נדמה שבמובנים מסוימים הוא אינו די עדכני. למעט המאמר על טראמפ, הספר אינו מנסה להתמודד עם הגל הניאו-פשיסטי ששוטף את העולם, ומדבר על התמודדות עם הסדר הניאו-ליברלי המהוגן-כביכול – סדר שבחלקים גדולים של העולם, מברזיל ועד הונגריה, מפנה כיום את מקומו לתוקפנות מסוג אחר. כמו כן, על אף התרומות המרקסיסטיות החשובות לכל ביקורת אקולוגית מעמיקה, הספר אינו מתייחס למשבר האקלים, המערער, לטעמי, את אמירתו של פרדריק ג'יימסון לפיה קל יותר לדמיין שאין עולם מאשר שיש עולם בלי קפיטליזם, אמירה המהדהדת פעמים רבות בספר. להבנתי, האיומים החדשים על שלום העולם בדמות שליטים אוטוריטריים ואסון אקולוגי חלים גם על הצורה המוכרת של הקפיטליזם, וכך מייצרים אופק אמנציפטורי חדש המצריך מחשבה מעמיקה וגיבוש אסטרטגיות חדשות, אך הספר אינו מתמודד עם נושאים אלו. הסבר חלקי להיעדר נמצא בעובדה שהתערוכות והאירועים המוזכרים בספר התקיימו לפני הדפסתו, בין השנים 2017-2015, כשהמודעות לנושאים אלה הייתה נמוכה יותר.

בסיכום, אני ממליץ בחום על "הקיום ביחד קודם לקיום", הספר הנלווה לסדרת התערוכות 'הילדים רוצים קומוניזם', שהוא הזמנה לחשוב מחדש על קומוניזם ועל מורשת הגוש הסובייטי. גדולתו של הספר היא באופן החשיבה שהוא מציע – שאינו אקדמי גרידא, אלא פונה דווקא אל הצגת יצירות מתחום האמנות, כדי לעורר דיונים מרתקים בנושאים חשובים מאין כמותם.

גולי דולב-השילוני

Joshua Simon (Editor), **Being Together Precedes Being**, Archive Books, 2019

דיכוי בצל מגפה

שגרת הדיכוי בשטחים הפלסטינים הכבושים נמשכת ללא הפרעה גם בעת משבר הקורונה. בסוף השבוע האחרון תקפו חיילים את המפגינים נגד הכיבוש בכפר קדום ופצעו 17 מהם – כך מסרה (14.3) סוכנות הידיעות הפלסטינית וואפא. בין הפצועים: צלם סוכנות הידיעות הפלסטינית ג'עפר שתייה.

אין זו הפעם הראשונה ששתייה נפצע במקום בעת פעילות צה"ל. באוגוסט 2012 תקפו חיילים עיתונאים פלסטינים באלות ועצרו אותם, על פי הנחיות של מפקדיהם, במטרה מוצהרת לשבש את סיקור המחאה השבועית בכפר קדום שבגדה המערבית. בתקיפה שבר חייל באלה את ידו של הצלם שתייה, בזמן שזה ניסה להגן על פניו מהמכות.

ביום חמישי האחרון (12.3) ירדה קבוצה של מתנחלים לעבר השכונה הצפונית של הכפר עינאבוס באזור שכם, והחלה לזרוק אבנים לעבר בתי הכפר. מיידי האבנים ניפצו חלונות של שני בתים. בני הבית, בהם הורים וילדים, התעוררו בבהלה וניסו לרדוף אחר מיידי האבנים, וזיהו קבוצה גדולה שברחה לכיוון ההתנחלות יצהר.

כמו כן, ביום רביעי האחרון דיווחה סוכנות הידיעות הפלסטינית וואפא כי נער פלסטיני בן 15 נהרג מירי חיילי צה"ל ליד שכם ו-16 פלסטינים נוספים נפצעו בעימותים עם הצבא, מהם שניים במצב קשה. העימותים פרצו בכפר ביתא, על רקע סיור שקיים באזור ארגון ימין – "שומרים על הנצח" – המתמקד לדבריו בשמירה על עתיקות בשטחים הפלסטינים הכבושים. היעד של הסיור, שיצא מההתנחלות איתמר, היה תל ארומה – אתר ארכיאולוגי שהמתנחלים מגדירים "בעל חשיבות במסורת היהודית". הרשות הפלסטינית החלה להכשיר את המקום למבקרים והציבה בו את דגל פלסטין.

כשנודע לתושבי האזור הפלסטינים על הסיור המתוכנן הם הקימו מאהל מחאה במקום. אל המאהל הגיעו כ-300 פלסטינים. כוחות צה"ל תקפו את המאהל ופינו את הפלסטינים ששהו בו באמצעות ירי חי וגז מדמיע. הסיור התקיים כמתוכנן.

פעילי חד"ש הפגינו בת"א נגד חיסול המרחב הדמוקרטי

עשרה פעילי חד"ש הפגינו (15.3) מול מטה הליכוד בתל אביב – מצודת זאב, בהתאם להנחיות משרד הבריאות. הפעילים נשאו שלטים בהם נכתב: "מצב חירום אינו פוטר מעונש", "נתניהו = מצב חירום" ו"לא לסגירת בתי המשפט".

ההפגנה נערכה על רקע החלטתו של ראש ממשלת המעבר, בנימין נתניהו, להשתמש בהכרזת מצב חירום כדי לסגור את בתי המשפט ולמלט את עצמו מדין, כמו גם להתחיל שימוש במעקב טכנולוגי על אזרחים ה"חשודים" כנשאי קורונה - פרקטיקה שמקורה בכיבוש הישראלי בשטחים. המפגינים גם מחו נגד חוסר המענה של הממשלה בטיפול במצוקת העובדים שמאבדים את מטה לחמם לאור המשבר.

מזכירת חד"ש תל אביב, נועה לוי, מסרה: "נתניהו מבצר את שלטונו באמצעים אנטי דמוקרטיים מובהקים, תוך שימוש ציני בסכנה הגדולה הטמונה במגיפת הקורונה. אנו קוראים לכל הכוחות הדמוקרטיים להתאחד נגד צעדי ביטול המרחב הדמוקרטי של נתניהו, לפני שיהיה מאוחר מדי".

מאוחר יותר באותו יום נערכה מחאה נוספת בכיכר רבין על פי קריאה של העיתונאי אורי משגב. "בישראל הוכרזה הפיכה שלטונית בחסות 'מצב חירום'. קורונקרטיה. הרשות המחוקקת והרשות השופטת הושבתו. הרשות המבצעת לא נבחרה. משפטו של הנאשם מבלפור נדחה. הוטל איסור מחאה. אושר מעקב אלקטרוני של השב"כ אחרי אזרחים", כתב משגב בפייסבוק וקרא לציבור להצטרף אליו.

נדחו האירועים לציון 100 שנה למק"י

בעקבות ההנחיות שפרסמו המוסדות להשכלה גבוהה ברחבי הארץ, נדחה הכנס באוניברסיטת תל-אביב לציון 100 שנה לתנועה הקומוניסטית בארץ, שאמור היה להתקיים ב-24 במארס בבניין גילמן. הכנס, בחסות מרכז מינרבה למדעי הרוח של האוניברסיטה ומכון אמיל תומא לעיונים פלסטיניים וישראליים, יתקיים במועד מאוחר יותר.

כ-18 חוקרות וחוקרים ממוסדות להשכלה גבוהה בארץ ובחו"ל, יהודים וערבים, כבר הבטיחו את השתתפותם. בכנס יתקיימו שני מושבים העוסקים בתולדות התנועה הקומוניסטית: האחד יוקדש להיסטוריה של התנועה מתקופת המנדט הבריטי ועד ימינו; והמושב השני יוקדש לסוגיות האידאולוגיות המרכזיות בפעילות הקומוניסטית בארץ במאה השנים האחרונות. הוועד המארגן מסר שלקראת קביעת המועד החדש יפורסם סדר היום המפורט של הכנס.

יצוין ששלושה ימים לאחר הכנס, ביום שישי ה-27 במארס, עתיד היה להתקיים במרכז הקונגרסים הבינלאומי של חיפה אירוע המוני לציון 100 שנה לתנועה הקומוניסטית, ביוזמת המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י). גם אירוע זה נדחה עד להודעה חדשה.

לקוראי "זו הדרך" ולמפיציו

"זו הדרך" יוסיף להופיע מדי שבוע במהלך כל משבר הקורונה. אם יוחלט על השבתת שירותי הדואר, יופיע השבועון רק במהדורה מקוונת. המערכת מזמינה את הקוראים ואת מפיצי "זו הדרך" לשלוח כתובות דוא"ל על מנת להבטיח קבלת הגיליון. כמו כן, המערכת מעוניינת לקבל ידיעות, מכתבים ומאמרי דעה על המצב. מדי יום מתפרסמות ידיעות באתר מק"י (www.maki.org.il). ניתן לפנות למערכת באמצעות דוא"ל: zohaderekh@gmail.com.

ת"ד 26205, ת"א 6126102, טל' 03-6293944, פקס 03-6297263, info@maki.org.il
אתר מק"י: www.maki.org.il , אתר חד"ש: www.hadash.org.il